

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksiyleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Yleistuki on osa laajempaa sosiaaliturvauudistusta, jonka eteneminen on vaiheittaista. Ensimmäisessä vaiheessayleistuki yksinkertaistaa työttömän sosiaaliturvaa korvaamalla työmarkkinatuen ja peruspäivärahan. Seuraavassa vaiheessa hallitus jatkaa perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä sekä nykyisten asumisen tukien sisällyttämistä asteittainyleistukeen. Yleisenä tavoitteena on parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksien kokonaisuutta perustuen sosiaaliturvakomitean välimietintöön.

Esitys toteuttaa ajatusta sosiaaliturvan yksinkertaistamisesta, mutta ei aukottomasti varmista, että kokonaisuus toteutuu selkeämpänä yksittäisen asiakkaan näkökulmasta. Tämä korostuu erityisesti heidän osaltaan, joilla muutosvaiheessa tuen määrä muuttuu.

Esityksessä ehdotetaan, ettäyleistuen saamisen edellytykset vastaisivat pääosin työmarkkinatuella keskeisiä ominaisuuksia. Muissa toteuttamisvaihtoehdoissa tätä vaihtoehtoa ei olla huomioitu.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Esityksen vaikutukset eivät jakaannut tasaisesti kotitalouksien osalta. Olemme huolestuneita siitä, että muutokset voivat kiristää entisestään joidenkin lapsiperheiden taloudellista tilannetta. Lapsiperheköyhyys koskettaa jo nyt noin 10 prosenttia lapsista eikä julkisin toimin tule vahvistaa tätä kehitystä. Esitetyt muutokset eivät myöskään jakaannu sukupuolittain tasaisesti: keskimäärin etuus pienenee enemmän miehillä. Myönteistä kuitenkin kotitalouksien näkökulmasta on, että suurimmalla osalla etuuden taso ei muutu.

- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin**

Esitys ei muuta kuntien maksuosuutta työttömyysturvasta, mutta sillä on muita epäsuoria vaikutuksia. Esitys lisää tosiasiallisesti työvoimaviranomaisten työtä (mm. neuvontavastuun kasvu) sekä myös tilatarvetta kasvokkain tapahtuvien tapaamisten myötä. Säännösten riittävästä selkeydestä tulee huolehtia, sillä monimutkainen lainsäädäntö lisää koulutustarvetta ja tulkintaongelmia ja sitä kautta myös virheiden riskiä.

- **Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista**

Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön toimivuus on yksi keskeinen onnistumisen edellytys mm. kuntouttavan työtoiminnan osalta. Yleistukilainsäädännön johdosta tehtävät muutokset lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta voivat vaikuttaa niiden henkilöiden lukumäärään, jotka tulevat mainitun lain soveltamispiiriin. Nykyisin peruspäivärahaa saaneiden osalta muutos voi lisätä aktivointiehdon täyttävien asiakkaiden määrää. Ottaen huomioon, että nykyisin vain pienellä osalla peruspäivärahan saajia etuus jatkuu enimmäisajan loppuun asti, muutos arvioidaan vähäiseksi, mutta kiinnitämme huomiota arvioon sisältyviin epävarmuuksiin.

Kuntouttavan työtoiminnan siirtoa hyvinvointialueilta kuntien vastuulle ollaan suunnittelemassa. Yleistukea koskevan lainsäädännön vaikutuksia siihen ei ole arvioitu.

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että sosiaaliturvaan on tehty useita leikkauksia ja muutoksia, joiden yhteisvaikutusta on haasteellista arvioida. Näin ollen myös yleistuen lopullisten vaikutusten arviointi on vaikeaa.

- **Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolittisista edellytyksistä (2 luku)**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)**

Yleistuki on työmarkkinoiden käytössä oleville henkilöille suunnattu tuki, mutta esitys ei selvennä niiden sairauslomalla olevien tilannetta, joilla ei ole enää oikeutta sairauspäivärahaan. Kyseiset henkilöt hakeutuvat sairauslomapäiväraha-oikeuden päätyttyä työttömiksi työnhakijoiksi, koska työmarkkinatuki on toimeentulotukeen nähden ensisijainen etuus. Se ei ole tarkoituksenmukaista, koska työllistymistä edistävillä palveluilla ei voida vastata heidän palvelutarpeisiinsa.

- **Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**

Pykälän 2 momentin mukaan laissa tai asetuksessa oleva viittaus työmarkkinatukeen tai peruspäivärahaan tarkoittaisi yleistukilain mukaista yleistukea, jollei yleistukilaista muuta johtuisi. Tämä voi aiheuttaa sekavuutta tulkinnassa ja täytäntöönpanossa, kunnes yleistuen kokonaisuus on tunnetumpi, mutta lienee ainoa mahdollinen tapa ratkaista asia.

- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

Yleistuki rahoitettaisiin valtion ja yleistuen saajan kotikunnan varoista nykyisten työmarkkinatuen ja peruspäivärahan rahoitusperiaatteiden mukaisesti. Maksuosuuksien suhteissa ei tapahdu muutosta nykytilaan verrattuna, eli kuntien ja valtion välinen kustannusjako säilyy ennallaan.

Esityksen staattiset vaikutusarviot ovat euromääräisesti pieniä: tarveharkinnan ja osittaisen yleistuen tulorajojen arvioidaan vähentävän kuntien etuuskuluja noin 1,2 miljoonalla eurolla vuodessa. Samalla kuntien verotulojen arvioidaan pienenevän noin 0,4 miljoonalla eurolla. Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa esitettyihin vaikutusarvioihin.

Mikäli yleistukeen liittyvät muutokset tukevat dynaamisesti työllisyyden kasvua, niillä voi olla myönteisiä vaikutuksia kuntatalouteen pitkällä aikavälillä. Dynaamiset vaikutukset ovat kuitenkin epävarmoja ja vaikeasti arvioitavissa. Toisaalta esitys voi myös lisätä työvoimaviranomaisten tehtäviä ja hallinnollista kuormaa, mikä voi viedä resursseja vaikuttavalta ydintyöltä ja kasvattaa TE-palveluiden kustannuksia.

- **Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Ei lausuttavaa.

- **Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta**

Kuntaliitto lausui jo luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi keväällä 2025 seuraavaa:

”Ensisijaisesti katsomme, ettei täydentävistä työnhakukeskusteluista eikä niiden lukumääristä olisi tarpeen säätää erikseen lainkaan, mikä tukisi myös norminpurkutavoitetta. Jatkossa asiakasta tavattaisiin asiakkaan palvelutarpeen mukaisesti.

On tärkeää, että työvoimaviranomainen voi harkita resurssiensa käytön tarkoituksenmukaisesti. Sen sijaan, että se järjestää määräajoin työnhakukeskusteluja jokaisen työttömäksi rekisteröityneen kanssa, se voi paremmin keskittyä asiakkaisiin, jotka parhaiten keskusteluista myös hyötyvät.”

- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä

Työnhakukeskusteluja järjestäville asiantuntijoille tulee jättää harkinnanvaraa keskustelujen järjestämistapaan. Kaikkien keskustelujen järjestäminen lähitapaamisina ei ole tarkoituksenmukaista työvoimaviranomaisen henkilöstö- ja tilaresurssien käyttöä.

- Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista

Ei lausuttavaa.

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusosoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

4. Muuta lausuttavaa

Ei lausuttavaa.

Salenius Maria
Suomen Kuntaliitto ry